

Praktikum zdravstvene nege 1

Uredili

Mirko Prosen

Doroteja Rebec

Helena Skočir

Praktikum zdravstvene nege 1

Visokošolski učbenik
za študijski program
Zdravstvena nega

Uredili

Mirko Prosen

Doroteja Rebec

Helena Skočir

Praktikum zdravstvene nege 1:
visokošolski učbenik za študijski program Zdravstvena nega

Uredili · Mirko Prosen, Doroteja Rebec in Helena Skočir

Recenzenti · Ester Benko, Sandra Bošković, Barbara Donik,
Sabina Ličen in Melita Peršolja

Lektor · Davorin Dukič

Oblikovanje in tehnična ureditev · Alen Ježovnik

Izdala in založila · Založba Univerze na Primorskem

Titov trg 4, 6000 Koper

www.hippocampus.si

Glavni urednik · Jonatan Vinkler

Vodja založbe · Alen Ježovnik

Naklada · 400 izvodov

Koper · 2021

© 2021 Univerza na Primorskem

CIP – Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

616-083(075.8)

PRAKTIKUM zdravstvene nege 1 : visokošolski učbenik za študijski program
Zdravstvena nega / uredili Mirko Prosen, Doroteja Rebec, Helena Skočir. –
Koper : Založba Univerze na Primorskem, 2021

ISBN 978-961-293-104-9

COBISS.SI-ID 78186499

Kazalo

Predgovor · 9

Učbeniku na pot · 11

1 Izvedbeni koraki negovalnih intervencij · 13

1.1 Začetna in zaključna faza izvedbe negovalnih intervencij · 13

2 Osnove okužb v zdravstvu · 21

2.1 Higiena rok · 21

2.2 Pravilna raba zaščitne kape, zaščitne maske, zaščitnega plašča
in zaščitnega predpasnika · 26

3 Urejanje bolniške postelje · 35

3.1 Urejanje bolniške postelje po dolžini · 35

3.2 Urejanje bolniške postelje po širini · 43

4 Osebna higiena · 51

4.1 Umivanje zgornjega dela telesa · 51

4.2 Umivanje spodnjega dela telesa · 58

4.3 Oblačenje in slačenje ter obuvanje in sezuvanje pacienta · 66

4.4 Ustna nega z zobno ščetko · 74

4.5 Ustna nega s setom za ustno nego · 79

4.6 Ustna nega – čiščenje zobne proteze · 85

4.7 Umivanje glave v postelji · 91

4.8 Toaleta oči · 97

4.9 Toaleta nosu · 101

4.10 Toaleta ušes · 105

4.11 Nega nohtov na rokah in nogah · 110

4.12 Urejanje brade, brkov in britje · 114

- 5 Urejanje položajev v postelji in transfer pacienta · 119**
 - 5.1 Nameščanje pacienta v hrbtni položaj · 119
 - 5.2 Nameščanje pacienta v bočni položaj · 126
 - 5.3 Nameščanje pacienta v trebušni položaj · 132
 - 5.4 Nameščanje pacienta v sedeči in polsedeči položaj ter v Fowlerjeve položaje · 139
 - 5.5 Pomoč pacientu pri posedanju na posteljni rob, vstajanju in hoji · 145
 - 5.6 Transfer po postelji navzgor · 153
 - 5.7 Transfer v postelji na posteljni rob · 158
 - 5.8 Transfer iz postelje na invalidski voziček (leže – sede) · 163
 - 5.9 Transfer s postelje na transportni voziček ali na drugo ležalno površino (leže – leže) · 169
 - 5.10 Povijanje nog z elastičnim povojem in nameščanje elastičnih nogavic · 175

- 6 Hranjenje pacienta · 183**
 - 6.1 Hranjenje pacienta per os · 183
 - 6.2 Vstavljanje nazogastrične sonde za potrebe hranjenja · 189
 - 6.3 Hranjenje po nazogastrični sondi · 197
 - 6.4 Odstranjevanje nazogastrične sonde · 206

- 7 Izločanje urina · 211**
 - 7.1 Pomoč pacientu pri izločanju – raba sobnega stranišča · 211
 - 7.2 Pomoč pacientu pri izločanju – raba urinala · 213
 - 7.3 Odvzem vzorca urina pri spontani mikciji · 215
 - 7.4 Vstavljanje stalnega urinskega katetra pri ženski · 218
 - 7.5 Menjava urinske vrečke · 225
 - 7.6 Praznjenje urinske vrečke · 229
 - 7.7 Odvzem vzorca urina pri pacientu s stalnim urinskim katetrom · 231
 - 7.8 Odstranjevanje stalnega urinskega katetra in urinske vrečke · 235

- 8 Odvajanje blata · 239**
 - 8.1 Podstavljanje in odstranjevanje posteljne posode v postelji · 239
 - 8.2 Odvzem vzorca blata · 245
 - 8.3 Aplikacija svečke v črevo · 251
 - 8.4 Aplikacija črevesne cevke · 256
 - 8.5 Aplikacija čistilnega klistirja · 261

9 Meritve vitalnih funkcij · 271

- 9.1 Merjenje dihanja · 271
- 9.2 Merjenje srčnega utripa · 275
- 9.3 Merjenje krvnega tlaka · 278
- 9.4 Merjenje telesne temperature · 282
- 9.5 Merjenje nasičenosti hemoglobina s kisikom · 288

10 Odvzem krvi · 293

- 10.1 Kapilarni odvzem – meritev krvnega sladkorja · 293
- 10.2 Odvzem venozne krvi · 297

11 Aplikacija terapije · 301

- 11.1 Aplikacija terapije per os · 301
- 11.2 Inhalacijska terapija · 303
- 11.3 Aplikacija terapije v uho · 309
- 11.4 Aplikacija terapije v nos · 311
- 11.5 Aplikacija terapije v oko · 313
- 11.6 Aplikacija obližev in mazil · 316
- 11.7 Pravilno rokovanje z brizgo in iglo ter varno delo z ostrimi predmeti · 318
- 11.8 Priprava zdravila iz ampule · 321
- 11.9 Priprava zdravila iz vial · 324
- 11.10 Aplikacija subkutane injekcije · 326
- 11.11 Aplikacija inzulina · 329
- 11.12 Aplikacija intramuskularne injekcije · 332
- 11.13 Hipodermokliza · 337

12 Osnove asepse in preveza rane · 341

- 12.1 Nameščanje in odstranjevanje sterilnih kirurških rokavic · 341
- 12.2 Odpiranje sterilnih setov · 343
- 12.3 Nalivanje sterilne tekočine iz steklenice · 346
- 12.4 Preveza akutne rane, ki celi primarno · 348
- 12.5 Preveza rane, ki celi sekundarno · 352

Predgovor

Učbenik negovalnih intervencij *Praktikum zdravstvene nege 1* je nastal na podlagi ideje in potrebe po sistematičnem prikazu ter razlagi postopkov, ki jih v zdravstveni negi izvajamo z namenom pomoči in podpore pacientu pri ohranjanju zdravja ter dobrega počutja. Gre za vsebine dodiplomskega študijskega programa Zdravstvena nega, na katerem se študentje pripravljajo za poklic diplomirane medicinske sestre/diplomiranega zdravstvenika v okviru praktičnega in kliničnega usposabljanja. Kompleksnost praktičnega učenja in kliničnega usposabljanja temelji na sočasnem učenju in usposabljanju študenta zdravstvene nege na več ravneh. Učbenik je tako lahko pomembno orodje pri pridobivanju praktičnih znanj in veščin, ki so sestavni del profesionalnega razvoja že v času študija zdravstvene nege, zato bo uporaben tako za študente zdravstvene nege kot tudi za njihove visokošolske učitelje in klinične mentorje.

Učbenik *Praktikum zdravstvene nege 1* je zasnovan po področjih, s katerimi se študentje 1. letnika zdravstvene nege na prvi stopnji srečujejo pri praktičnem pouku in kliničnem usposabljanju. Gre za negovalne intervencije na področju osnov obvladovanja okužb v zdravstvu z osnovami asepse in obravnave ran, na področju nadzora in merjenja vitalnih funkcij ter spremljanja stanja pacienta, na področju aplikacije terapije v različnih oblikah, na področju odvzema biološkega materiala za preiskave ter na področju pomoči pacientu pri aktivnostih skrbi za osebno higieno in urejanje, gibanju, izločanju in odvajanju, prehranjevanju in uživanju tekočin. V navedene vsebine sta vključeni tudi področji varnosti in kakovosti, pri čemer poleg različnih varnostnih ukrepov še prav posebej poudarjamo pomen individualne in holistične obravnave pacienta kot tudi njegovo aktivno vključenost v načrtovanje in izvajanje negovalnih inter-

Predgovor

vencij. Znotraj vsakega od navedenih področij so v uvodnem delu (kratka teoretična predstavitev, podprta s sodobno literaturo) predstavljene posamezne negovalne intervencije, sledi prikaz pripomočkov in materialov, potrebnih za izvedbo, nato prikaz izvedbe negovalne intervencije po korakih (z razlago in utemeljitvijo izvedbe), na koncu pa želimo z vprašanji poglobiti razumevanje ter dodatno izpostaviti problematiko neke negovalne intervencije.

Pri nastajanju učbenika *Praktikum zdravstvene nege 1* so sodelovali visokošolski učitelji Fakultete za vede o zdravju Univerze na Primorskem in klinični mentorji iz kliničnih okolij učnih baz. Oboji so skozi praktično učenje študentov zdravstvene nege v simuliranem okolju vedno znova prepoznavali potrebo po tovrstnem učbeniku. Povezava med raziskovalno-izobraževalnim in kliničnim okoljem je vplivala na vsebino negovalnih intervencij tako, da jih je dodatno podprla v smislu njihove praktične uporabnosti v praksi zdravstvene nege. Čeprav na koncu, pa vendar kot najpomembnejše dejstvo omenjam generacije študentov, ki so nas vse, ki smo sodelovali pri nastanku tega učbenika, po mnogih letih delovanja v izobraževalnem sistemu spodbudili, da smo učbenik oblikovali in izdali.

viš. pred. Doroteja Rebec, mag. zdr. nege,
nosilka predmeta Osnove zdravstvene nege

Učbeniku na pot

Živimo v časih, ko je znanje potrebno nenehno nadgrajevati in posodabljati. Zato se je pojavila tudi potreba po nastanku takega visokošolskega učbenika, ki bo v pomoč novim generacijam dodiplomskih študentov zdravstvene nege, ki jih izobražujemo na Univerzi na Primorskem, Fakulteti za vede o zdravju, saj stremimo h kakovostni izvedbi vseh naših študijskih programov. Kakovost pedagoškega procesa se kaže skozi številne kazalnike, eden izmed njih pa je vsekakor publiciranje lastnega študijskega gradiva za študente. Visokošolski učbenik je nastajal na podlagi pregleda dokazov znanstveno-raziskovalnih del, strokovnih izkušenj in pedagoškega dela. Knjiga, ki je pred vami, je rezultat uspešnega sodelovanja med visokošolskimi učitelji in visokošolskimi strokovnimi sodelavci Univerze na Primorskem, Fakultete za vede o zdravju ter kliničnimi strokovnjaki s področja zdravstvene nege, ki sodelujejo pri izvedbi pedagoškega procesa, predvsem praktičnega in kliničnega usposabljanja študentov dodiplomskega študija zdravstvene nege.

Gre za pomemben dosežek, ki bo omogočil tudi kakovostnejšo pripravo visokošolskih učiteljev in sodelavcev na izvajanje študijskega programa v okviru praktičnih vsebin predmeta Osnove zdravstvene nege. Visokošolski učbenik na enostaven in sistematičen način obravnava intervencije, ki predstavljajo temeljna znanja za vstop študenta v klinično okolje in so obravnavane v okviru kabinetnih vaj v prvem letniku. Želeli smo si, da bi izdali visokošolski učbenik, ki bo koristen pripomoček za pridobivanje znanja, učenje in praktično delo v stroki zdravstvene nege, saj združuje tako teoretične kot praktične vsebine, pomembe za delo v kliničnih okolišjih. Tako študentom kot tudi zaposlenim v zdravstveni negi visokošolski učbenik ponuja možnost osvežitve že pridobljenih znanj in učenja dodatnih veščin, saj se v praksi vedno znova kažejo potrebe po nenehnem

Učbeniku na pot

obnavljanju osnovnega znanja, kar zaposlene v zdravstveni negi vodi in usmerja v nadgradnjo ter motivira za vseživljenjsko učenje.

doc. dr. Igor Karnjuš, mag. zdr. nege,
predstojnik Katedre za zdravstveno nego,
prodekan za kakovost za področje zdravstvene nege